

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83146,Kramszyk-Zygmunt.html>
2022-09-30, 07:51

Kramszyk Zygmunt

KRAMSZTYK Zygmunt (16 VII 1849, Warszawa – 31 V 1920, tamże), lekarz okulista, publicysta, wydawca medyczny i badacz literatury. Syn Izaaka i Ewy z Frylingów, brat Stanisława, znanego fizyka i przyrodnika, Juliana, lekarza i społecznika, oraz Marcelego i Feliksa, wziętych adwokatów.

Po ukończeniu gimnazjum gubernialnego w Warszawie rozpoczął studia medyczne w Szkole Głównej Warszawskiej, które kontynuował od 1869 na Cesarskim Uniw. Warszawskim. W 1872 otrzymał dyplom lekarza i niemal natychmiast rozpoczął praktykę lekarską. W 1873 został ordynatorem uniwersyteckiej Kliniki Oftalmologicznej i rozpoczął przygotowania do doktoratu u wybitnego okulisty, prof. W. Szokalskiego. W 1879 doktoryzował się na podstawie rozprawy *O zmianach postrzeganych w oczach przy białaczce*. W tymże roku został ordynatorem oddziału ocznego Szpitala Starozakonnych w Warszawie, z którym związał swoje losy na wiele lat; w 1898–1902 był jego naczelnym lekarzem. Zrezygnowawszy z tego stanowiska, jeszcze przez dwa lata pełnił obowiązki ordynatora oddziału ocznego, po czym wycofał się ostatecznie z pracy szpitalnej i poświęcił wyłącznie praktyce prywatnej. Pacjentów miał wielu, również spoza Warszawy; miał opinię jednego z najlepszych okulistów. Znany był z tego, że przyjmował wszystkich chorych, także takich, których nie było stać na zapłacenie honorarium. Wyznawał bowiem zasadę, że ubogich należy leczyć bezpłatnie. Do annałów warszawskich przeszła historia operacji generała-gubernatora G. Skałona, który cierpiał na przewlekłą chorobę oczu. Kiedy zażądał najlepszego okulisty, wówczas wskazano bez namysłu na K., który wszakże przebywał właśnie w areszcie za to, że wypełnił podanie o paszport w języku polskim, co w warunkach wzmożonej rusyfikacji uznano za akt wrogi wobec władz. Doprowadzony pod eskortą więzienną K. zbadał i zoperował chorego, ratując mu wzrok. Wprawdzie wrócił do

celi, ale został szybko uwolniony.

K., jako przede wszystkim lekarz praktyk, dużo uwagi poświęcał zagadnieniom związanym bezpośrednio z leczeniem klinicznym. Był bez wątpienia jednym z pionierów nowoczesnego, jak na owe czasy, postępowania w przypadku jaglicy. Prowadził rozległe badania statystyczne z zakresu okulistyki. Jego *Objawy kliniczne chorób oczu* (1907) były szeroko komentowane i zyskiwały zazwyczaj bardzo wysoką ocenę, podobnie zresztą jak opublikowany w 1911 *Zarys okulistyki*, który był swoistym podsumowaniem ówczesnego stanu wiedzy z zakresu diagnostyki i terapii chorób oczu.

K. był inicjatorem założenia ogrodu zoologicznego w Warszawie, współzałożycielem Tow. Miłośników Przyrody i Tow. Medycyny Społecznej oraz propagatorem zakładania miast-ogrodów. Przez wiele lat należał do Tow. Lekarskiego Warszawskiego, z którego wystąpił w 1905 na znak protestu po tym, jak zaczęto nie dopuszczać do niego Żydów.

Wielką pasją K. była historia polskiej poezji romantycznej. Prowadził wnikliwe studia nad twórczością A. Mickiewicza, J. Słowackiego i S. Goszczyńskiego. Był autorem interesującej analizy dotyczącej wpływu *Teorii jestestw organicznych* Jędrzeja Śniadeckiego na formowanie się poglądów Słowackiego na istotę życia biologicznego. *Pana Tadeusza* znał w całości na pamięć, poświęcił mu publikację *Bohaterowie Pana Tadeusza* (1907–10). Za centralną postać uznał Jankiela, co wywołało sprzeciw, a bywało i kpiny wielu krytyków literackich. Było to dla K. bolesne, gdyż należał on do tych Żydów, którzy ze wszystkich sił dążyli do asymilacji z narodem polskim i był sprawie polskiej szczerze oddany, wielokrotnie dając tego dowody.

K. interesował się też filozofią oraz zagadnieniami teoretycznymi w medycynie. W 1897 założył i do 1908 prowadził i finansował czasopismo „Krytyka Lekarska”, które jako pierwsze w Europie było w całości poświęcone tej właśnie problematyce. K. był zdecydowanym zwolennikiem krytycznego oglądu zarówno teorii obecnych w medycynie, jak i poczynąń praktycznych (lecniczych). Kategorycznie odmówił zamieszczania w tym czasopiśmie jakichkolwiek

reklam, dbał o wysoki poziom merytoryczny i stylistyczny publikowanych tekstów. Pozostał w pamięci swego pokolenia jako człowiek wielkiego serca i umysłu, społecznik i patriota.

PSB (B. Mark), *Nowa Encyklopedia Powszechna*, Warszawa 2004, t. 4, s. 630; *Polscy lekarze Żydzi w XIX i XX wieku*, Warszawa 2010, s. 15-56.

„Archiwum Historii Medycyny” 1969, s. 443-446; „Przegląd Lekarski” 1920; Z. Maćkowiak: *Zygmunt Kramsztyk*, [w:] *Polska szkoła filozofii medycyny. Przedstawiciele i wybrane teksty źródłowe*, red. M. Musielak, J. Zamojski, Poznań 2010; *The Polish School of Philosophy of Medicine: From Tytus Chalubinski (1820-1889) to Ludwig Fleck (1896-1961)*, Dordrecht 1990.

Ryszard Witold Gryglewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)